

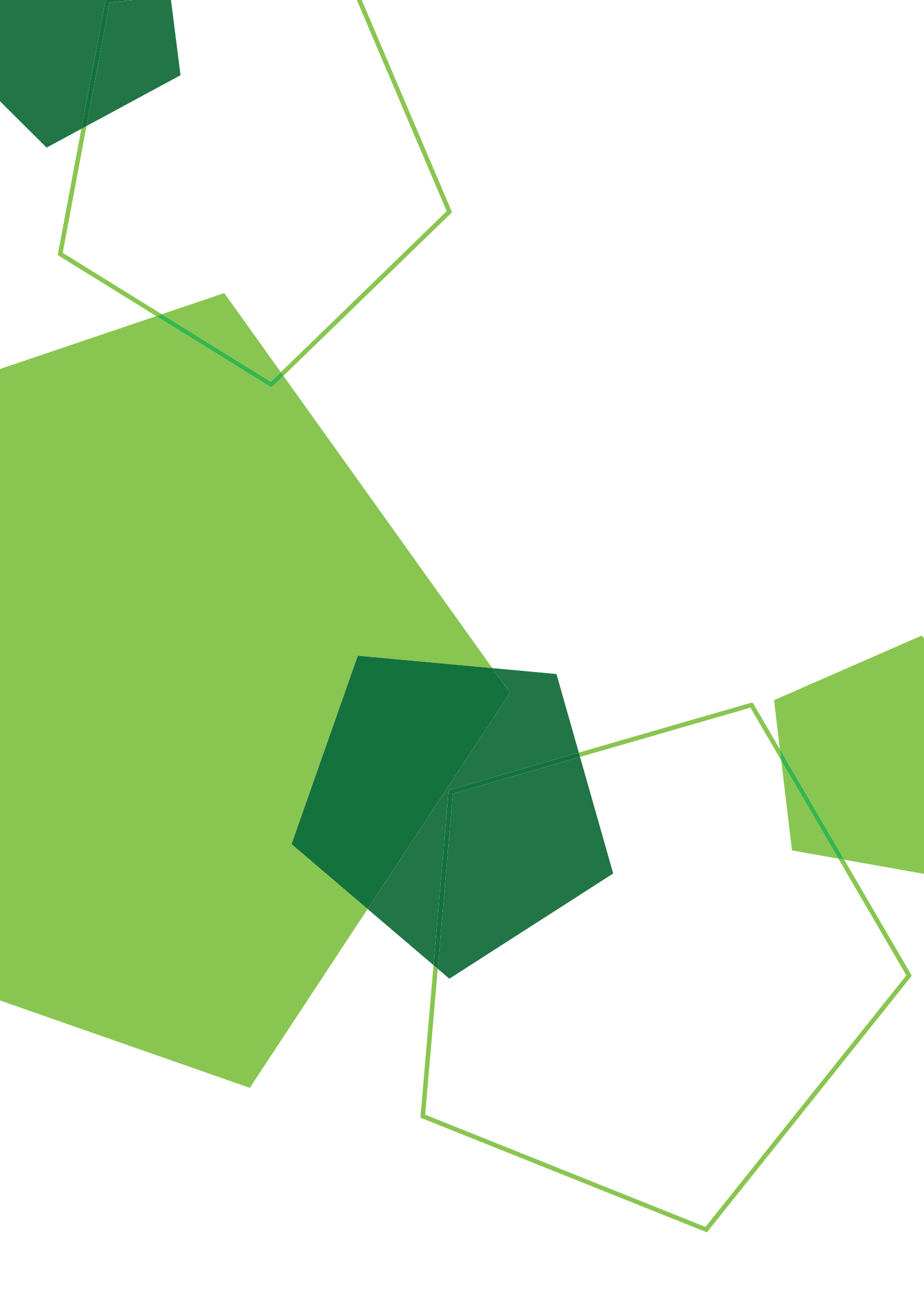


URBACT KNOWLEDGE HUB PREDSTAVUJE



**AKO MESTÁ ZAVÁDZAJÚ
UDRŽATEĽNÝ
MESTSKÝ ROZVOJ
DO PRAXE?**

"CITY LAB - MESTSKÉ LABORATÓRIUM" BRUSEL
Október 2019



URBACT Knowledge Hub predstavuje:

AKO MESTÁ ZAVÁDZAJÚ UDRŽATEĽNÝ MESTSKÝ ROZVOJ DO PRAXE?

"CITY LAB - MESTSKÉ LABORATÓRIUM" BRUSEL, Október 2019

Autori

EDDY ADAMS,

URBACT Expert

MARCELLINE

BONNEAU,

URBACT Expertka

ANIA ROK,

URBACT Expertka

NUALA MORGAN,

URBACT vedúca oddelenia
komunikácie
a kapitalizácie

Táto publikácia je výstupom „URBACT Knowledge Hub – znalostného centra URBACT“, ktoré zhromažďuje osvedčené postupy, skúsenosti miest s cieľom zdieľať ich so všetkými odborníkmi zapojenými do mestskej politiky v celej Európe.

Program URBACT a jeho riadiaci orgán nenesú zodpovednosť za použitie tejto publikácie.

Podakovanie:

Špeciálne poďakovanie patrí partnerom URBACT „City Labs – mestského laboratória“ EUROCITIES a Urban Innovative Actions (UIA).

Vydal OP URBACT

20 avenue Ségur,
75007, Paríž, Francúzsko

Preklad vydalo

Ministerstvo dopravy a výstavby SR
Námestie slobody 6, 810 05 Bratislava

Autori

Eddy Adams
Marcelline Bonneau
Ania Rok
Nuala Morgan

Grafický dizajn a vizuál

EPICEUM

Tlač

Stredná odborná škola polygrafická
Račianska 190, 835 26 Bratislava

©2019 OP URBACT III

©2020 MDV SR

1. URBACT "CITY LABS - MESTSKÉ LABORATÓRIA"	5
1.1. CIELE	6
1.2. REVÍZIA PRINCÍPOV NOVEJ LIPSKEJ CHARTY	6
1.3. ZÍSKAVANIE SKÚSENOSTÍ Z "CITY LABS"	7

2. PRÍPAD UDRŽATEĽNOSTI MIEST	8
2.1. UDRŽATEĽNOSŤ: DEFINÍCIE	9
2.2. OD ADAPTÁCIE K NÚDZOVEJ SITUÁCII	9
2.3. POLITICKÝ KONTEXT	10

3. UDRŽATEĽNOSŤ: AKO FUNGUJE ?	11
3.1. SPOLUPRÁCA MIEST	12
3.2. ZNEČISŤOVANIE OVZDUŠIA A MOBILITA	13
3.3. ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY A ENERGETICKÁ TRANSFORMÁCIA	15
3.4. UDRŽATEĽNÉ POTRAVINOVÉ SYSTÉMY	19

4. BUDOVANIE "CITY LAB - MESTSKÉHO LABORATÓRIA"	22
4.1. ZA HRANICOU "UDRŽATEĽNOSTI"?	24
4.2. BARIÉRY	25
4.3. PREDPOKLADY	25
4.4. NASLEDUJÚCE KROKY	25



1

**URBACT "CITY LABS -
MESTSKÉ LABORATÓRIÁ"**

1.1 CIELE

V roku 2020 počas nemeckého predsedníctva v Rade EÚ organizoval operačný program URBACT sériu „City Labs – mestských laboratórií“, ktoré doplnili prácu tímu nemeckého predsedníctva na revízii Lipskej charty.

Každé „City Lab – mestské laboratórium“ sa zameriava na jeden z pôvodných princípov z roku 2007 stanovených v Lipskej charte a pýta sa:

- Keďže sa blížíme k roku 2020, ako mestá implementujú princípy Lipskej charty

a kde môžeme vidieť pozitívne príklady implementácie?

- Aký je správny rozsah pre vývoj efektívnych mestských riešení?
- S čím mestá zápasia v súvislosti s princípmi Lipskej charty?
- Ako možno podporiť mestá pri budovaní svojich kapacít v tejto súvislosti?

1.2 REVÍZIA PRINCÍPOV NOVEJ LIPSKEJ CHARTY

Je to už viac ako desať rokov, čo Lipská charta počas nemeckého predsedníctva v roku 2007 zdôraznila princípy udržateľnosti, integrácie a participácie. Tento prelomový dokument urbánnej politiky uznal potrebu miest zohrávať aktívnu úlohu v európskom hospodárskom, environmentálnom a sociálnom blahobyt. Okrem toho Lipská charta zdôraznila potrebu viacúrovňového riadenia a štruktúrovaného prístupu k participácii mestských zainteresovaných subjektov. Nakoniec sa vyslovil súhlas s rámcom na budovanie kapacít a zainteresovaných subjektov s cieľom podporiť takýto spôsob práce:

„Každá úroveň správy – miestna, regionálna, národná aj európska – má zodpovednosť za budúcnosť našich miest. Aby bola táto viacúrovňová vláda skutočne efektívna, musíme zlepšiť koordináciu sektorových politík a vyvinúť nový zmysel pre zodpovednosť za integrovanú politiku mestského rozvoja. Musíme tiež zabezpečiť,

aby tí, ktorí pracujú na uskutočňovaní týchto politík na všetkých úrovniach, získali potrebné všeobecné a medziodborové zručnosti a vedomosti, ktoré sú potrebné pri rozvíjaní miest ako udržateľných spoločenstiev.”¹

Už viac ako 15 rokov je princíp integrovaného a udržateľného rozvoja a záväzok participácie súčasťou práce operačného programu URBACT s mestami. Princípy udržateľnosti, integrácie, participácie a viacúrovňového riadenia sa odrazili aj v ieľoch udržateľného rozvoja OSN (SDGs) prijatých v roku 2015 a v Urbánnej agende pre EÚ prijatej počas holandského predsedníctva v roku 2016.

Aj keď sú tieto pojmy široko používané a považujú sa za samozrejmé, stále ešte zďaleka nie sú všeobecne platné alebo zrozumiteľné v celej Európe.

1 European Commission (2007), 'Leipzig Charter', page 2. Available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf

1.3 ZÍSKAVANIE SKÚSENOSTÍ Z “CITY LABS”

URBACT spustil sériu „City Labs – mestských laboratórií“, ktoré sa konali od jesene 2018 do jari 2020 s cieľom prispieť k revízii Lipskej charty poskytnutím perspektívy z úrovne miest naprieč Európou. Prvé „City Lab – mestské laboratórium“ sa uskutočnilo v Lisabone v septembri 2018 počas URBACT City Festival. Podujatie bolo zamerané na princíp participácie a boli využité príklady z miest, ktoré využívajú nástroj CLLD – miestny rozvoj vedený komunitou, participatívny rozpočet, nástroje crowdsourcingu a zhromaždenia občanov.

Druhé „City Lab – mestské laboratórium“ sa uskutočnilo v Bruseli v júli 2019 a bolo zamerané na princíp udržateľnosti. Tento dokument sumarizuje zistenia z tohto podujatia. Tretie „City Lab – mestské laboratórium“ sa v januári 2020 v meste Porto bude zaoberať vyváženým územným rozvojom a záverečné „City Lab – mestské laboratórium“ sa uskutoční budúci rok na jar 2020 v Berlíne, kde sa spoja naše kľúčové posolstvá.

Podujatie v rámci druhého “City Lab - mestského laboratória”, ktoré sa uskutočnilo v Bruseli





2

PRÍPAD
UDRŽATEĽNOSTI MIEST

2.1 UDRŽATEĽNOSŤ: DEFINÍCIE

Koncept udržateľnosti sa spopularizoval po vydaní publikácie „Our Common Future – naša spoločná budúcnosť“, známej tiež ako Brundtlandovej správa, podľa názvu komisie zriadenej OSN v októbri 1987. Správa definovala udržateľný rozvoj ako „rozvoj, ktorý zodpovedá potrebám súčasnosti bez toho, aby bola ohrozená schopnosť budúcej generácie uspokojovať svoje vlastné potreby“.

„City Lab – mestské laboratórium“ ukázalo, že existuje veľa výkladov tohto konceptu. Niektorí účastníci ho spájali s „odolnosťou“, čo je schopnosť zotaviť sa z katastrofy, ktorej sa dalo zabrániť alebo zmierniť udržateľnými postupmi.

Aj keď boli navrhnuté rôzne definície, dospelo sa k zhode, že udržateľnosť sa týka všetkých a mala by sa riešiť na všetkých úrovniach.

Diskusie počas „City Lab – mestského laboratória“ boli ovplyvnené priamymi skúsenosťami účastníkov a boli zamerané na environmentálny rozmer udržateľnosti: kvalitu ovzdušia a mobilitu; adaptáciu na zmenu klímy a energetický prechod; udržateľné potravinové systémy.

Tento dokument „City Lab – mestské laboratórium“ berie do úvahy rozsah klimatickej krízy a krízy vo voľnej prírode, preto slovo „klimatické zmeny“ nahrádza slovom „klimatická núdza“.

2.2 OD ADAPTÁCIE K NÚDZOVEJ SITUÁCII

Rastúci počet výskumov naznačuje potrebu urgentných/neodkladných opatrení. Medzivládny panel OSN pre zmenu klímy (IPCC) pripravuje najkomplexnejšie správy o poznatkoch o klimatickej zmene, jej príčinách, možných dosahoch a možnostiach ako reagovať. Významná správa z roku 2018 o dopadoch globálneho otepľovania o 1,5 °C je v súlade s Parížskou dohodou z roku 2016 a jasne stanovila cieľ na 12 rokov, aby sa zabránilo ekologickej katastrofe.

Hlavnou príčinou problému je globálna urbanizácia podporená neustálym úsilím o hospodársky rast a využívanie zdrojov planéty. V nedávnej správe Európskej komisie s názvom „Future of Cities – budúcnosť miest“², sa uvádza, že „mestá produkujú približne 70 % globálnych emisií skleníkových plynov“.

Do roku 2050 bude v Európe žiť viac ako 80 % populácie v mestských oblastiach. Klimatická zmena naďalej prehĺbuje nerovnosti v mestách s nízko príjmovou populáciou, ktorá je viac vystavená dopadom klimatickej zmeny.

Mestá sú súčasťou problému, sú však tiež lídrami v oblasti environmentálnej udržateľnosti. Ich ambície vzrástli v posledných dvoch desaťročiach, často nad rámec národných cieľov v oblasti zmeny klímy. Mestá však majú v porovnaní s národnými vládami a nadnárodnými spoločnosťami obmedzené právomoci. Bez silného politického záväzku na všetkých úrovniach vlády, koherentného regulačného rámca zabezpečujúceho spoločné dobro a bez vhodných mechanizmov na všetkých úrovniach bude ich úsilie neúspešné.

2 IPCC (2016), 'Global Warming of 1.5°C'. Available at: <https://www.ipcc.ch/sr15/>

2.3 POLITICKÝ KONTEXT

Významným posunom v politike od prijatia Lipskej charty bolo zosúladienie cieľov európskych a globálnych politických cieľov. V Európskej únii to najlepšie ilustruje prijatie Agendy OSN 2030, ktorá je formulovaná cieľmi udržateľného rozvoja – SDGs. 17 hlavných cieľov udržateľného rozvoja (SDGs) a ich 169 špecifických cieľov poskytuje komplexný rámec na riešenie výziev, ktorým v súčasnosti čelíme.

V januári 2019 Európska komisia zverejnila svoj vlastný dokument³ o tom, ako prispeje k Agende 2030. Tento dokument uznáva potrebu urgentných/neodkladných opatrení s odkazom na „globálny krízový plán“. Ako prioritné oblasti označuje obehové hospodárstvo, digitálnu agendu a zelené hospodárstvo. Tento prístup však nestanovil, čo sa vyžaduje od členských štátov. Naopak, zdôrazňuje potrebu „väčšej slobody“ a subsidiarity pri rozhodovaní. To môže spôsobiť, že menej nadšené členské štáty EÚ budú „mimo dosahu“.

Dokument komisie obsahuje rozsiahlu prílohu s podrobným popisom dlhého zoznamu politík EÚ určených na podporu udržateľnosti. Príloha obsahuje osobitné opatrenia týkajúce sa každého zo 17 hlavných cieľov udržateľného rozvoja (SDGs).

Odkazuje tiež na mechanizmy, ako je Urbánna agenda pre EÚ, ktorá vytvára špecifické partnerstvá⁴ zaoberajúce sa otázkami životného prostredia a ktorých úlohou je navrhovať spôsoby zlepšenia regulácie, financovania a zdieľania znalostí.

Od minulého roku rastie tlak zo strany aktivistov a sociálnych hnutí, ako sú „Extinction Rebellion“ a „school strike“, ktoré vyzývajú vlády na všetkých úrovniach, aby riešili klimatickú núdzu radikálnymi politikami. Vo Francúzsku hnutie „gilet jaunes“ – žlté vesty vyjadrili svoj hnev nad tým, ako zníženie uhlíkových emisií najčastejšie postihuje ľudí s nízkym príjmom. Pribúda čoraz viac prípadov, keď je potrebné zahrnúť sociálne hnutia do tvorby politiky prostredníctvom participatívnych prístupov.

Keď sociálne hnutia vychádzajú do ulíc a zhromažďujú sa na verejných priestranstvách na protest proti zmene klímy, je čoraz jasnejšie, že mestá zohrávajú úlohu pri zapájaní občanov do hľadania riešení, ktoré je možné zdieľať a rozširovať prostredníctvom spolupráce s ostatnými zainteresovanými subjektmi na rôznych úrovniach.



© Shutterstock.com

³ European Commission (2019), 'A Sustainable Europe by 2030'. Available at: https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-towards-sustainable-europe-2030_en

⁴ Most relevant here are the Partnerships on Air Quality, Energy Transition, Sustainable Land Use, Circular Economy, Urban Mobility and Climate Adaptation

The background features an abstract composition of overlapping green polygons and thin green lines. A large, light green pentagon is the central focus, with a dark green pentagon overlapping its lower-left side. Another dark green pentagon is in the top right corner, and a fourth is in the bottom left. Thin green lines connect various vertices of these shapes, creating a network-like structure.

3

**UDRŽATELNOST:
AKO FUNGUJE?**

URBACT poskytuje platformu pre spoluprácu miest. Operačný program čoraz viac priťahuje mestá, ktoré skúmajú spôsoby spolupráce a vzájomného učenia sa v oblasti udržateľnosti. Program URBACT III podporoval siete pre akčné plánovanie, ako napríklad RESILIENT EUROPE pod vedením Rotterdamu (NL), Freight TAILS pod vedením Westminsteru (UK), CityMobilNet pod vedením Bielefeldu (DE) a AGRI-URBAN pod vedením Baeny (ES). Existuje tiež nová generácia transferových sietí na prenos osvedčených postupov, z ktorých sa mnohé zameriavajú na udržateľnosť vrátane siete C-Change vedenou Manchesterom (UK), BeePathNet vedenou Ľubľanou (SI), BioCanteens vedenou Mouans-Sartoux (FR), Tropa Verde vedenou Santiagom de Compostela (ES) a Ru:rban pod vedením Ríma (IT).

Siete ako ICLEI (miestne vlády pre udržateľnosť) a mestá C40 majú globálny dosah. ICLEI sa tiež priamo zameriava na udržateľnosť prostredníctvom koordinácie príspevkov miestnych vlád k rokovaniam OSN o klíme, ako aj množstva tematických aktivít podporujúcich udržateľné obstarávanie, riešenia založené na prírode a sociálne inovácie pre udržateľnosť. V rámci Európy patria medzi ďalšie siete so zameraním na udržateľný rozvoj napríklad Dohovor primátorov a starostov, Energy Cities a Klimatická aliancia.

Ďalej uvádzame niektoré z prípadových štúdií prezentovaných počas „City Lab – mestského laboratória“.



3.2 ZNEČISTENIE OVZDUŠIA A MOBILITA

Dopady zlej kvality ovzdušia na zdravie európskych občanov sú katastrofické – viac ako 400 000 predčasných úmrtí ročne súvisí s kvalitou ovzdušia. Ide o desaťnásobok počtu ľudí zabitých pri dopravných nehodách⁶ a napriek tomu sa situácia v oblasti verejného zdravia nedostala na vrchol politickej agendy tak ako bezpečnosť cestnej premávky.

Hlavným zdrojom škodlivých častíc vo vzduchu sú emisie z vozidiel. Preto sú verejné politiky zameriavajúce sa na rozvoj verejnej dopravy, zníženie využívania automobilov, obmedzenie prepravy ťažkými vozidlami a podporu chôdze a bicyklovania na krátke vzdialenosti dôležitou súčasťou skladačky.



Technológia vedúca k zmene správania – prípadová štúdia mesta Helsinky

Mesto Helsinky (FI) rieši znečistenie ovzdušia inovatívnym prístupom kombinujúcim najnovšiu technológiu s občianskymi senzormi. Iniciatíva HOPE financovaná Urban Innovative Action (UIA) spája mesto, regionálnu environmentálnu agentúru a univerzitu spolu s národným meteorologickým ústavom a súkromnými podnikmi, ktoré spolupracujú s občanmi v troch najpostihnutejších oblastiach.

Jedným z inovatívnych aspektov testovania v Helsinkách je účasť občanov priamo na meraniach kvality ovzdušia. Vaisala, globálna spoločnosť z Fínska, vyvinula najmodernejšie snímače kvality ovzdušia, ktoré sú inštalované na strategických miestach po celom meste, pričom kľúčové je umiestnenie na budovách miestnych obyvateľov. Na doplnenie údajov z pevných snímačov boli pre obyvateľov vyrobené aj príručné zariadenia, ktoré nosia so sebou, čím poskytujú údaje v reálnom čase. Školy a bytové družstvá sa tiež zameriavajú na splnenie výziev pomocou gamifikačných techník zameraných na zmenu správania.

S takýmito technologickými inováciami nevyhnutne prichádza otázka, kto vlastní tieto údaje. Helsinky sa riadia prístupom otvorených dát a sprístupňujú všetky údaje na platforme otvorených dát. Do partnerstva je zahrnutý národný orgán zodpovedný za meranie kvality ovzdušia s cieľom prekonať problémy spojené s validáciou údajov generovaných občanmi. Cieľom projektu je vyvinúť nový štandardný index kvality ovzdušia, ktorý by sa podľa nich mal stať novou normou.

Helsinky jasne uznávajú, že technologické inovácie, ako sú nové snímače a príručné zariadenia, sú iba jednou stranou mince, ktorej cieľom je v konečnom dôsledku zmena správania. V záujme úplnej integrácie tohto prístupu sa Helsinky zameriavajú na pridanie vrstvy „kvality ovzdušia“ do existujúcej mobilnej aplikácie pre verejnú dopravu, aby používatelia mohli zistiť, kde môžu zmenou v ich spôsobe dopravy priamo ovplyvniť kvalitu ovzdušia.

V tejto súvislosti bola neoblomná Angeliki Stogia, výkonná členka mestskej rady v Manchestri pre životné prostredie, plánovanie a dopravu: argumenty v oblasti verejného zdravia týkajúce sa kvality ovzdušia sú oveľa efektívnejšie ako technologické argumenty. Manchester začal verejnú kampaň na „zviditeľnenie neviditeľného“ a zapojil lekárov, aby hovorili o dopadoch zlej kvality ovzdušia na zdravie. Mesto zapojilo do kampane aj špecifické cieľové skupiny, ako sú napríklad taxikári, autobusové a nákladné spoločnosti. Posolstvo kampane sa zameriavalo na dopad, ktorý pociťuje vodič dýchajúci toxické výpary viac ako osem hodín denne, a nie na technické argumenty uvádzajúce hladinu malých častíc produkovaných motorom. Mestská rada v Manchestri tiež skúmala kreatívne spôsoby, ako osloviť samostatne zárobkovo činné osoby – vodičov dodávkových vozidiel a ďalších pracovníkov v zákazkovej ekonomike, ktorí nie sú v organizovaných odboroch a ktorých počet sa exponenciálne zvýšil s nárastom online nakupovania a využívaním doručovacích služieb.

6 European Commission, Cleaner Air for All portal. Available at: https://ec.europa.eu/environment/air/cleaner_air/



Správa mestskej mobility – prípadová štúdia mesta Gdynia a diskusia

Mesto Gdynia sa nachádza na severe Poľska pri Baltskom mori a tvorí metropolitnú oblasť s mestami Gdansk a Sopot. Kedysi malá rybárska dedina je domovom tretieho najväčšieho prístavu v krajine. Ekonomický a demografický rast v meste je v porovnaní s ostatnými časťami Poľska pozitívny, no na druhej strane prináša so sebou zápchy, znečistenie a dopravný ruch.

Ako jedno z prvých poľských miest Gdynia vypracovala plán udržateľnej mestskej mobility (SUMP) a tiež využila európske financovanie na jeho testovanie a rozvoj. SUMP pokrýva štyri hlavné oblasti: kvalitu života, hospodárstvo, životné prostredie a energetiku. Otázka kvality ovzdušia bola iba jedným z faktorov strategického prístupu mesta Gdynia k riadeniu mobility. Alicja Pawlowska, vedúca projektov EÚ a riadenia mobility, poukázala na otázku kapacít aj v oblasti logistiky mesta.

Počas účasti v sieti URBACT Freight TAILS zaviedla Gdynia proces založený na dôkazoch a participatívny proces rozvoja plánu nákladnej dopravy s cieľom presadiť komplexný, štruktúrovaný a systematický prístup k logistike mesta.



Zlepšovanie dopravných opatrení
v meste Gdynia

S pokračujúcim rastom online nakupovania a „doručovania zásielok až k dverám“ významne prispieva k mestskej nákladnej doprave. S rastúcim dopytom sa fragmentujú aj doručovacie služby. V meste ako Gdynia, ktoré od nuly realizovalo svoj plán mestskej nákladnej dopravy, bolo nevyhnutné zhromaždiť údaje v reálnom čase o tom, aké vozidlá doručujú aký tovar a kam. Namiesto úplného zadania úlohy v rámci outsourcingu videli hodnotu v zaškolení svojich vlastných zamestnancov, aby viedli osobné rozhovory s miestnymi maloobchodníkmi a aby ich zapojili do procesu.

Kľúčovým faktorom úspechu bolo pri implementácii nových dopravných opatrení pre dodávky zapojenie aj miestnych zainteresovaných subjektov prostredníctvom vytvorenia miestnej skupiny URBACT. Zapojili sa do nej miestne podniky, dopravné oddelenie, mestský projektant zodpovedný

za vytvorenie nového verejného značenia a mestská polícia. Alicja tvrdí, že to, čo sa naučila z predchádzajúcich projektov URBACT, jej pomohlo hneď od začiatku pri projekte Freight TAILS: od začiatku mala tiež podporu voleného člena rady, aby si zaistila prevzatie zodpovednosti za záverečné odporúčania.

Postupujúc od úrovne susedstva, celomestský SUMP v Gdyni uznáva, že plánovanie systému, kde nedominujú vozidlá, je v krajinách, kde sa vlastníctvo vozidla stále považuje za symbol statusu alebo značku úspechu, náročné. Politická vôľa bola identifikovaná ako kľúčový faktor zmeny, najmä ak je rozhodnutie v rozpore s požiadavkami občanov, napríklad v prípade parkovacích miest v centre mesta.

Za bariéru bol označený aj politický rozdiel medzi vnútroštátnym právom a miestnymi plánmi, najmä v mestách ako Helsinki alebo Gdynia, kde je prístav (alebo iná národná infraštruktúra) spravovaný na vnútroštátnej úrovni. Prístav a mesto majú svoje špecifické potreby a plány rozvoja, ktoré môžu byť niekedy v rozpore. Dosiahnutie konsenzu môže byť zdĺhavý proces.

3.3 ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY A ENERGETICKÁ TRANSFORMÁCIA

Mestské oblasti v Európe sa musia prispôsobiť klimatickej zmene, najmä dôsledkom zvyšujúcich sa teplôt, akými sú napríklad záplavy, nedostatok vody a proximálne lesné požiare. Ak majú naše mestá zostať bezpečné, obývateľné a atraktívne, sú potrebné urgentné kroky.

Podľa partnerstva Adaptácia na zmenu klímy, ktoré bolo vytvorené na základe Urbánnej agendy pre EÚ, má iba 26 % z 885 kontrolovaných mestských oblastí EÚ plán adaptácie na zmenu klímy a toto číslo nezahŕňa menšie mestské samosprávy, ktoré majú vzhľadom na svoje obmedzené zdroje pravdepodobne ešte menej stratégií alebo plánov. Výskum ukazuje, že na veľkosti mesta, národnej legislatíve a medzinárodných sieťach záleží, pretože zhruba 80 % miest s približne 500 000 obyvateľmi má komplexný a samostatný plán mitigácie

a/alebo plán adaptácie⁷. Partnerstvo Adaptácia na zmenu klímy Urbánnej agendy identifikovalo množstvo prekážok, ktoré obmedzujú prácu miest v tejto oblasti. Zahŕňali nedostatok finančných zdrojov, absenciu podporných rámcov, ako aj obmedzené know-how týkajúce sa vývoja a implementácie adaptačných opatrení. Za kľúčovú výzvu boli označené aj obmedzená kapacita na zhromažďovanie dát a obmedzený prístup k dátam a interpretácia údajov.

Existuje však veľa príkladov miest, ktoré podnikajú inovatívne kroky v oblasti adaptácie na zmenu klímy. Patria sem iniciatívy UIA implementované v Paríži (FR) a Barcelone (ES) zamerané na transformáciu školských dvorov na „chladné ostrovy“ a iniciatíva v Seville (ES), ktorá redizajnuje susedské oblasti pomocou prístupov spoluvytvárania s občanmi⁸.

Skupinová diskusia v rámci druhého „City Lab - mestského laboratória“,
ktoré sa uskutočnilo v Bruseli



7 Reckien, D.; Salvia, M.; Heidrich, O.; Church, J. M.; Pietrapertosa, F.; and al. (2018), 'How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28' in Journal of Cleaner Production, Elsevier, 191, pages 207 to 219. Available at: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01756463v2/document>

8 ICLEI; Red Cross Red Crescent (2019), 'Heatwave Guide for Cities'. Available at: <https://www.climatecentre.org/downloads/files/IFRCGeneva/RCCC%20Heatwave%20Guide%202019%20A4%20RR%20ONLINE%20copy.pdf>



Budovanie komplexnej stratégie – učenie sa od mesta Rotterdam

Približne 90 % územia mesta Rotterdam leží pod úrovňou mora. Mesto Rotterdam ako jedno zo 100 odolných miest (100RC) Rockefellerovej siete vyvinulo prístup „sociálneho vplyvu podľa návrhu“ ako spôsob zapojenia občanov do navrhovania riešení problémov spôsobených zmenou klímy. Tento prístup bol založený na modeli „Rebuild by Design“, ktorý vyvinula Rockefellerova nadácia a odbor bývania a mestského rozvoja Spojených štátov amerických po superbúrke Sandy v New Yorku. Mesto tento prístup ďalej rozvíjalo ako vedúci partner siete URBACT RESILIENT EUROPE, čím sa koncept odolnosti rozšíril o sociálne témy a udržateľné potravinové systémy.

Rotterdam má vypracovanú sofistikovanú stratégiu adaptácie na zmenu klímy obsahujúcu štyri kľúčové komponenty: posilnenie robustného systému vodnej obrany; prispôbenie mestského priestoru; zvýšenie odolnosti mesta prostredníctvom integrovaného plánovania; a využívanie všetkých vznikajúcich príležitostí vrátane priestoru na zvýšenie biodiverzity a súvisiacich ekonomických vyhládok/perspektív.

Inovatívne prístupy ako napríklad výstavba plávajúcich budov sú priekopnícke v štvrtiach s vysokým povodňovým rizikom. Po celom meste boli vytvorené priestory na zachytávanie vody, napríklad parkovisko Museumpark, kde sa v podzemí vytvorila kapacita 10 000m³ na zadržiavanie vody. Modro-zelené koridory uľahčujú prirodzené hydrologické procesy, minimalizujú povodňové riziká a prispievajú k lepšiemu zachytávaniu vody.

Prístup mesta sa tiež zameriava na kombináciu týchto adaptačných opatrení a procesu energetického prechodu so zvýšenou sociálnou odolnosťou. Rotterdam určil päť štvrtí, ktoré budú využívať integrovaný okresný prístup zameraný na postupné vyradovanie zemného plynu z užívania. V jednej z nich, BoTu, bude centrálna vykurovacia sústava slúžiť veľkej časti existujúceho bytového fondu, z ktorého veľkú časť tvorí sociálne bývanie. Zakladá sa tiež okresná inštalčná spoločnosť, ktorá poskytuje pracovné miesta a školenia spojené s novými príležitosťami.

Rotterdam je jedným zo šiestich európskych miest zapojených do projektu RUGGEDISED financovaného v rámci programu Európskej únie pre výskum a inovácie Horizont 2020. Pre časť mesta Rotterdam – juh existujú veľké plány, ako pripraviť veľmi rozmanité susedstvo s 200 000 obyvateľmi zamerané na prechod do budúcnosti s nízkou spotrebou energie. Tieto aktivity zahŕňajú optimalizáciu potenciálu budov na ukladanie a výmenu energie inštaláciou tepelnej siete dlhej až 1 000 metrov, minimalizáciu použitia fosílnej energie a umožnenie ukladania a výmeny prebytočného tepla alebo chladu.

Existujú tiež plány na zvýšenie elektrickej mobility a v dôsledku toho aj na zlepšenie kvality ovzdušia prostredníctvom inštalácie elektrickej jednosmernej siete poháňanej solárnymi panelmi. umožní to nahradiť 270 konvenčných autobusov elektrickou verziou a tiež to poskytne sieť nabíjajúcich staníc pre súkromných používateľov elektrických vozidiel. S cieľom znížiť dopyt po energii bude inteligentná infraštruktúra pouličného osvetlenia využívať LED (svetelné diódy) svetlá a modernú technológiu snímačov.

Celkovo je Rotterdam so svojimi aktivitami v oblasti klímy a energetiky spolu s programom sociálnej súdržnosti silným príkladom mesta, ktoré do plánovania a politiky začleňuje zásadu udržateľnosti. Podľa slov Ahmeda Aboutaleba, primátora mesta:

„Je to viac ako zelená ekonomika, je to viac ako matka príroda, je to viac ako čistý vzduch, je to aj o stabilných spoločnostiach.“



Miestne partnerstvo medzi verejným sektorom, súkromným sektorom a občanmi pre správu energie – učenie sa od mesta Viladecans

Viladecans je mesto v Katalánsku (ES) so 66 000 obyvateľmi. Veľká časť bytového fondu mesta – najmä v štvrtiach s nižšími príjmami – bola v zlom stave a pochádza zo 70. rokov. Napriek zjavným vplyvom zmeny klímy boli v sektore bývania obmedzené investície do adaptačných opatrení.

Ako reakciu na túto skutočnosť vytvoril mestský úrad odvážnu iniciatívu zameranú na myšlienku vytvorenia energetickej spoločnosti vlastnenej miestnym konzorciom. Výsledné partnerstvo verejno-súkromného a občianskeho riadenia (PPCP), ktoré bolo spustené v marci 2019, má za cieľ propagovať a zabezpečiť bezpečné, čisté a efektívne využívanie energie.



© Vilawatt projekt

Iniciatíva Vilawatt podporovaná prostredníctvom programu Urban Innovative Actions (UIA) začala fungovať v júli 2019. Priestorovo sa zameriava na okres Montserratina, kde žije jedna tretina obyvateľov mesta. Dve tretiny bytového fondu boli postavené pred rokom 1976. Ročný príjem okresu je o 15 % nižší ako priemerný príjem mesta.

VNástroje partnerstva Vilawatt na podporu energetickej transformácie mesta presahujú rámec miestnych zdrojov energie. Poskytuje tiež služby úspory energie a rozsiahle investície do hĺbkovej energetickej obnovy. Jedným z ďalších krokov je výroba vlastnej energie prostredníctvom solárnej a veternej energie. Ďalšou inováciou je rozvoj miestnej energetickej meny. Obyvatelia ju môžu zarobiť energeticky úspornými činnosťami a zlepšením svojich návykov v spotrebe energie. Táto nová miestna mena sa môže používať iba na nákup výrobkov a služieb v Montserratine, čím podporuje miestnu ekonomiku⁹.

Projekt umožní hĺbkovú energetickú obnovu 60 bytov v tejto nízkopríjmovej štvrti. Po svojom oficiálnom uvedení nová spoločnosť predpokladala že do decembra 2019 bude mať viac ako 2 000 zákazníkov a bude sa ďalej rozvíjať. Aj keď je projekt ešte na začiatku, model Vilawatt ponúka inšpiráciu pre mestá zmätené výzvou klimatickej adaptácie a energetickej transformácie. Slovom Laury Pardo počas „City Lab – mestského laboratória“:

“Ľudia si tento projekt osvojujú, pretože je miestny, je spravodlivý a vytvára pracovné miesta v susedstvách.”

⁹ The local currency concept was influenced by Bristol's development of the Bristol Pound



Prekonávanie bariér – učenie sa od mesta Manchester

Manchester vyvinul širokú škálu inovatívnych nástrojov a stratégií na komplexné riešenie zmeny klímy, sociálnej spravodlivosti a širších politických cieľov. Napríklad tím Manchester Arts Sustainability Team (MAST) združuje viac ako 30 umeleckých a kultúrnych organizácií, ktoré spolupracujú na opatreniach v oblasti klímy a angažovanosti. Stal sa jedným z najúspešnejších príkladov spolupráce v oblasti životného prostredia v meste a v roku 2017 bolo mestu Manchester udelené ocenenie URBACT „príklad dobrej praxe“ ako uznanie za prácu tímu MAST. Na základe toho Manchester spolupracuje s ďalšími¹⁰ európskymi mestami na prenose modelu prostredníctvom transferovej siete s názvom C-Change. V rámci siete sa zistilo, že vo väčšine miest sa pred touto iniciatívou nevedol dialóg medzi aktérmi v sektoroch životného prostredia a kultúry. To naznačuje, že v Európe je potrebné rozšíriť diskusiu medzi existujúcimi politickými témami.

Ďalšou výzvou je spolupráca s občanmi, najmä v deprivovaných oblastiach. Manchester vyvinul projekt uhlíkovej gramotnosti, ktorého cieľom je budovanie kapacít jednotlivcov a organizácií. Uhlíková gramotnosť je definovaná ako relevantné učenie sa o zmene klímy, ktoré je katalyzátorom opatrení na zníženie emisií skleníkových plynov. Hodnotenie naznačuje, že zúčastnené osoby pravdepodobne znížia svoju vlastnú uhlíkovú stopu až o 15 %. Rovnako dôležité je očakávanie, že títo jednotlivci v rámci svojich organizácií, rodín a komunít prevezmú úlohu ambasádorov a svoje vedomosti a skúsenosti budú kaskádovito rozširovať. Do projektu sa zapojilo viac ako 440 organizácií a projekt certifikoval viac ako 10 000 „uhlíkovo gramotných“ jednotlivcov. Na COP21 v Paríži bol tento program uznaný OSN ako jeden zo 100 transformačných akčných programov sveta.

Stratégiu Manchestru zameranú na riešenie klimatickej núdze koordinuje a posúva vpred Manchester Climate Change Agency (MCCA) a partnerstvo. Mesto si stanovilo cieľ stať sa najneskôr do roku 2038 mestom s nulovými emisiami uhlíka. Na uľahčenie cesty k tomuto cieľu mesto vytvorilo „vedecky podložený uhlíkový rozpočet“, ktorý stanovuje obmedzené množstvo uhlíka, ktoré môže mesto vyprodukovať v rokoch 2018 – 2100. Tento rozpočet vo výške 15 miliónov ton CO₂ sa v súčasnosti „míňa“ vo výške 2 milióny ton ročne, čo znamená, že sa vyčerpá v roku 2025, pokiaľ nebudú prijaté okamžité opatrenia. Manchester musí znížiť svoje emisie každých päť rokov o polovicu: 2018 – 22, 2023 – 27, do roku 2038 na nulu.

Prístup mesta Manchester je dobrým príkladom mesta, ktoré využíva objektívne vedecké dôkazy na stanovenie vlastných cieľov na konkrétne obdobie ako súčasť jasného plánu svojej cesty. Urobiť správne kroky v oblasti zmeny klímy je pre Manchester kľúčovou motiváciou spolu s potenciálom tvorby nových pracovných miest, zlepšením zdravia, podporou miestneho hospodárstva a ďalšími benefitmi.

Spolupráca umeleckého, kultúrneho a kreatívneho sektora
s cieľom prispieť k zmene politiky lokálnej klímy



¹⁰ Wrocław (PL), Mantova (IT), Gelsenkirchen (DE), Sibenik (HR) and Águeda (PT)

3.4 UDRŽATEĽNÉ POTRAVINOVÉ SYSTÉMY

Potraviny, ktoré vyrábame, transformujeme, distribuujeme a konzumujeme, sú dnes hrozbou pre životné prostredie, zdravie, spoločnosť a hospodárstvo. Erózia pôdy predstavuje každý rok stratu 970 miliónov ton pôdy, pričom viac ako 11 % územia EÚ je postihnutých pôdnou eróziou, zatiaľ čo v dôsledku používania pesticídov a dusíkatých hnojív mizne biodiverzita. Potravinové a poľnohospodárske systémy produkujú 30 % svetových emisií skleníkových plynov. Okrem toho, 31 % pôdy potrebnej na uspokojenie dopytu po potravinách v EÚ sa nachádza mimo Európy, outsourcujeme svoju ekologickú stopu a prenášame problém za naše hranice. Navyše k tomu všetkému sa ešte 1/3 vyprodukovaných potravín vyhodí¹¹.

Naše zdravie priamo ovplyvňuje aj spôsob výroby potravín, a to vinou emisií amoniaku (90 % z poľnohospodárstva a každoročne zabije 400 000 Európanov), ako aj antimikrobiálnej rezistencie a vystavenia chemikáliám narušujúcim endokrinný systém prostredníctvom potravín, balenia potravín a kontaminácie vodných zdrojov pochádzajúcej z poľnohospodárstva¹². Potravinové systémy tiež spôsobujú poškodenie zdravia zmenou stravovania a zvyšujúcim

sa rizikom vzniku chorôb a úmrtnosti. Prístup k zdravej a dostatočnej výžive zároveň zostáva mimo dosahu takmer 800 miliónov ľudí, ktorí stále trpia hladom, zatiaľ čo dve miliardy na celom svete postihuje nedostatok mikroživín¹³.

Mega fúzie (tri spoločnosti zodpovedné za 70 % svetového agrochemického priemyslu¹⁴) majú koncentrovanú moc, čo umožňuje dominantným hráčom v potravinárskom priemysle určovať ceny a pracovné podmienky v dodávateľských reťazcoch. Zároveň od roku 2003 do roku 2013 z európskej krajiny zmizla viac ako jedna zo štyroch fariem¹⁵.

Jedlo dlhodobo nepatrilo do kompetencií mesta, hlavne preto, že sa vyrábalo mimo jeho hraníc, avšak v poslednom čase mestá čoraz viac znepokojuje potravinová bezpečnosť a udržateľnosť. Odkryli systémovú a evolučnú povahu svetovej potravinovej krízy a dôležitosť priblíženia výroby k spotrebe. Preto sa čoraz viac miest stáva živými laboratóriami, v ktorých sa inovatívne aktivity uskutočňujú v kontexte reálneho života a vytvárajú efektívne a praktické riešenia týkajúce sa spôsobu, akým vyrábame, transformujeme, distribuujeme a konzumujeme potraviny¹⁶.

Cieľom transferovej siete BioCanteens bolo preniesť a prispôbiť príklad dobrej praxe mesta Mouans-Sartoux, ktorý sa zameriaval na kolektívne školské stravovanie



11 IPES FOOD (2019), 'Towards a common food policy for the European Union'. Available at: http://www.ipes-food.org/_img/upload/files/CFP_FullReport.pdf

12 IPES FOOD (2019), idem.

13 Food and Agriculture Organization of the United Nations (2019), 'Food Security and Nutrition in the World'. Available at: <http://www.fao.org/3/ca5162en/ca5162en.pdf>

14 IPES FOOD (2017), 'Too big to feed'. Available at: http://www.ipes-food.org/_img/upload/files/Concentration_FullReport.pdf

15 IPES FOOD (2019), ibid.

16 European Commission (2017), 'Food in cities: study in innovation for a sustainable and healthy, production, delivery and consumption of food in cities'. Available at: https://ec.europa.eu/research/openvision/pdf/rise/food_in_cities.pdf



Skúsenosti z mesta Mouans-Sartoux

Francúzske mesto Mouans-Sartoux (10 000 obyvateľov) je vedúcim partnerom siete URBACT BioCanteens, ktorá vyvinula 100 % organické jedálne bez zvýšenia nákladov prostredníctvom zníženia potravinového odpadu o 80 % a používaním rastlinných bielkovín.

Projekt sa začal v roku 1998 počas škandálu s chorobou šialenstva kráv, keď mesto Mouans-Sartoux predstavilo ambicióznú víziu stravovania pre svojich obyvateľov s ohľadom na ich zdravie a životné prostredie. Mesto vybudovalo potravinovú politiku na zabezpečenie svojej potravinovej sebestačnosti¹⁷ na základe realizácie 5 druhov aktivít:

- Školské jedálne: od roku 2012 má každá škola svoju vlastnú kuchyňu, ktorá každé ráno pripravuje 100 % organické jedlá z čerstvých, surových a sezónnych produktov – bez ďalších nákladov vďaka 80 % zníženiu plytvania potravinami. 70 % nákupov pochádza od výrobcov vzdialených do 200 km od mesta.
- Výchova k udržateľnému stravovaniu: zamestnanci kuchyne absolvujú školenia o príprave jedál od základov a úzko spolupracujú s pedagógmi v oblasti stravovania, ktorí sa k deťom pripájajú počas ich stravovania a organizujú aktivity pre deti a ich rodiny, ako napríklad návštevy miestnej farmy a kurzy varenia.
- Urbanizmus: mesto bojuje proti špekuláciám s pôdou a šetrí priestor na zabezpečenie potravinovej sebestačnosti. V roku 2018 bol vypracovaný akčný plán na zvrátenie trendu, pri ktorom pôda klasifikovaná ako poľnohospodárska, zatiaľ nie je obrábaná. Cieľom je zvýšiť povedomie medzi vlastníkami pôdy a budovanie udržateľného bývania pre poľnohospodárov. Mesto tiež podporuje princíp pomoci pre ekologických poľnohospodárov a vytvorilo mestskú farmu zásobujúcu jedálne.
- Hospodárstvo: mesto podporuje komunitne podporované poľnohospodárstvo (CSA)¹⁸ trhové záhrady pre sociálnu inklúziu, trh poľnohospodárov, predajne potravín s nulovým odpadom, potraviny spravodlivého obchodu, dva stopercentne ekologické obchody a trhy s provensálskymi výrobkami.
- Riadenie: s cieľom začleniť sa do miestnych verejných politík vyvinulo Centrum pre udržateľné vzdelávanie v oblasti potravín aktivity v piatich osiach: poľnohospodárstvo, hospodárstvo, vzdelávanie, výskum a diseminácia. Mouans-Sartoux je tiež zakladateľom Európskeho klubu organických území, ktorého cieľom je poskytnúť platformu pre miestne orgány v celej Európe na výmenu informácií o udržateľných miestnych potravinových politikách postupoch a o vplyve na oblasti, ako je verejné obstarávanie.

Návšteva školy v meste Mouans-Sartoux počas medzinárodného stretnutia transferovej siete BioCanteen



¹⁷ "Food sovereignty is the right of peoples to healthy and culturally appropriate food produced through ecologically sound and sustainable methods, and their right to define their own food and agriculture systems. It puts the aspirations and needs of those who produce, distribute and consume food at the heart of food systems and policies rather than the demands of markets and corporations." – Declaration of Nyéléni, the first global forum on food sovereignty, Mali, 2007

¹⁸ Community-supported agriculture (CSA model) is a system that connects the producer and consumers within the food system more closely by allowing the consumer to subscribe to the harvest of a certain farmer or group of farmers.



Skúsenosti z mesta Torres Vedras

Portugalské mesto Torres Vedras (80 000 obyvateľov) má dlhú históriu, ktorá je spätá so starostlivosťou o environmentálnu udržateľnosť, počnúc Mestským plánom životného prostredia z roku 1999. V roku 2015 získalo cenu Európsky zelený list (European Green Leaf Award). O tri roky neskôr podpísalo mesto Pakt o klíme a energii 2030, potom Milánsky pakt o potravinovej politike a pripojilo sa k sieti City Food pod vedením nadácie RUAF. Mesto je taktiež partnerom siete URBACT BioCanteens.

Mesto vypracovalo komplexnú víziu o potravinách podporenú silným prierezovým programom v rámci správy. Program Udržateľné potraviny na školách realizovaný v roku 2014 sa zameriaval na deti v školských jedálňach a zapájal občanov aj rodičov detí, ako aj učiteľov a kuchárov. Táto integrovaná stratégia začleňovala aktivity pre učiteľov a deti do štyroch osí: výroba, akvizícia, sladkosti, spotreba.

Čo sa týka výroby, mesto zriadilo pedagogické Zeleninové záhrady (v rámci národného programu Ekoškoly). V rokoch 2018 až 2019 sa pilotne vyskúšal program Bio školská zeleninová záhrada. Miestne centrum environmentálnej výchovy tiež podporuje školy poskytovaním vyvýšených záhonov a kompostovacích boxov, ako aj prostredníctvom súvisiacich aktivít pre školy, ktoré chcú začať svoje vlastné projekty.

Pri získavaní výrobkov mesto podporuje priamy kontakt medzi dodávateľmi a spotrebiteľmi, podporuje environmentálne udržateľné kultúrne postupy a pracuje na zavádzaní väčšieho množstva organických potravín do školských jedál. Za prípravu jedla zodpovedá mesto a niektoré sociálne podniky. Všetky kuchyne sa zameriavajú na výrobu vysoko kvalitných a zdravých výrobkov a jedál.

Mesto tiež podporuje sériu aktivít zameraných na oboznámenie detí s výrobou a spotrebou potravín prostredníctvom programu Aktívna škola, ktorý bojuje proti detskej obezite, podporuje správne stravovacie návyky a zvýšenie fyzickej aktivity a prostredníctvom programu Ovocie do školy zadarmo poskytuje ovocie a zeleninu žiakom materských a základných škôl.

Transferová sieť BioCanteens - návšteva mesta Torres Vedras v marci 2019





Skúsenosti z mesta Miláno

Talianske mesto Miláno (1,3 milióna obyvateľov) je v oblasti udržateľných potravín v popredí vďaka spoločnému návrhu milánskej potravinovej politiky so zainteresovanými subjektmi. Projekt UIA OpenAgri má päť priorít: prístup k zdravým potravinám pre všetkých, udržateľná výroba potravín, vzdelávanie a povedomie o potravinách, nakladanie s potravinovým odpadom, podpora vedeckého výskumu. Projekt je tiež medzinárodne zodpovedný za Milánsky pakt o potravinách (196 podpisov) a v roku 2017 predstavil sieť potravinových systémov C40. Projekt OpenAgri je zakotvený aj v širšej milánskej stratégii pre obehové hospodárstvo. S cieľom prispieť k tomu, aby boli mestské potravinové systémy inkluzívnejšie, odolnejšie, bezpečnejšie a rozmanitejšie, OpenAgri vytvára Centrum otvorených inovácií pre prímestské poľnohospodárstvo, ktoré sa snaží:

- zlepšiť podnikanie podporou vytvárania nových inovatívnych firiem a sociálnych podnikov zameraných na udržateľnosť v prímestskom poľnohospodárstve a agropotravinárskom sektore (s rozsiahlym programom aktivít zameraných na akceleráciu a predinkubáciu a vytváraním prototypov podnikateľských nápadov na 33 ha verejnej poľnohospodárskej pôdy),
- prispieť k celkovej regenerácii okrajovej oblasti podporujúcej silné zameranie na sociálnu inklúziu (prostredníctvom riadenia hodnotového reťazca OpenAgri od výroby cez transformáciu po distribúciu poľnohospodárskych výrobkov),
- využiť potenciál niekoľkých experimentov v oblasti potravinovej politiky v rámci jednej integrovanej stratégie (s hlavným plánom a metabolickou analýzou alternatívnych systémov potravinový – voda – energia).

Lokalita sa nachádza v Cascina Nosedo, starobyľom statku v Porto di Mare, oblasti definovanej ako „mestský okraj“, ktorá predstavuje prechodovú zónu medzi konsolidovanou časťou mesta a poľnohospodárskymi pozemkami. Projekt prilákal veľkú skupinu účastníkov so záujmom o agropotravinársku oblasť, profesionálov i amatérov. Vyvinul na mieru šité riešenia a školenia s cieľom vyrovnať sa s rôznorodými profilmi účastníkov.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA

Navzdory tejto obrovskej výzve, schopnosť miest prispôbiť sa a inovovať poskytuje malý, ale rastúci ostrov optimizmu. Politické vedenie v kombinácii s dôležitou funkciou miestnych

orgánov, ktoré sú najdostupnejšie a lepšie reagujú na potreby občanov, je dobrým predpokladom pre pozitívne zmeny v potravinovej politike.

4

**BUDOVANIE NA "CITY LAB -
MESTSKOM LABORATÓRIU"**

4.1 ZA HRANICOU “UDRŽATEĽNOSTI”?

Pomaly sa blížíme k roku 2020, v politických diskusiách na všetkých vládnych úrovniach prevláda environmentálny rozmer udržateľnosti. Existuje rastúci konsenzus podporovaný vedeckými dôkazmi, že je nevyhnutné podniknúť urgentné kroky. Tlak vyvíjajú aj občania a sociálne hnutia. Zatiaľ čo v hlavných diskusiách o politike stále dominuje princíp udržateľnosti, klimatická núdza sa objavila ako nový naratív, ktorý spochybňuje súčasný stav a vyžaduje si radikálnejšie kroky.

Mestá sú v centre záujmu udržateľného rozvoja. V mestách žije viac ľudí ako kedykoľvek predtým, pričom sú priamo ovplyvnení dosahom klimatickej zmeny, najmä v najviac znevýhodnených komunitách.

Princíp udržateľnosti priamo súvisí s kvalitou života, životaschopnosťou európskych miest a je otázkou sociálnej spravodlivosti.

Preto musia byť efektívne reakcie založené na integrovaných prístupoch v celom politickom spektre – vrátane zdravotníctva, bývania a hospodárstva. To sa dá dosiahnuť tematickým zameraním ako napríklad na udržateľnosť potravinových systémov v mestách Mouans Sartoux, Miláno a Torres Vedras. Existujú aj príklady širších metro-regionálnych prístupov – napríklad v Aix-Marseille, Rotterdame/Haagu a bruselskom regióne, ako aj rastúci počet efektívnych prístupov na úrovni susedstva.

Mestá nemôžu na výzvu odpovedať samé. Na zintenzívnenie opatrení sú potrebné efektívne viacúrovňové modely riadenia a kolaboratívne modely. Do participatívneho rozhodovania musia byť zapojení aj občania a sociálne hnutia¹⁹. Otvorené dáta a digitálne nástroje²⁰ možno použiť na podporu transparentnosti a nových postupov.

Účastníci “City Lab - mestského laboratória”, premýšľali o budúcnosti udržateľnosti počas terénnej návštevy Bruselu



¹⁹ Examples given during the City Lab included Nantes Grand Debat and Oxford's Citizens' Assembly on Climate.

²⁰ Examples given during the City Lab included the Helsinki HERO project, Santiago's Tropa Verde initiative and Wrocław's solar power portal

4.2 BARIÉRY

Účastníci „City Lab – mestského laboratória“ identifikovali niekoľko bariér, ktoré prekážajú mestám pri implementácii udržateľných opatrení:

- prijatie integrovaného prístupu je pre mnohé mestá naďalej výzvou – rozpočtové bariéry, rozdrobené ciele a medzirezortná fragmentácia zostávajú pre mestá stále náročné,
- komunikačné bariéry – napríklad potreba netechnického jednoduchého jazyka naďalej predstavuje výzvu pre budovanie spolupráce,
- prístup k flexibilnému financovaniu zostáva problémom, aj napriek rastúcemu repertoáru mestských fondov; tradiční investori zostávajú skeptickí, pokiaľ ide o návratnosť z dlhodobých projektov zelenej infraštruktúry,
- mestským úradom často chýbajú skúsenosti a know-how pri navrhovaní a implementácii stratégií adaptácie na zmenu klímy,
- inovatívne projekty odhaľujú schopnosť právneho systému držať krok s novým vývojom – napríklad identifikované daňové dôsledky pre občanov vo Viladecans a problémy s daňou z príjmu právnických osôb vyplývajúce zo skúseností Rotterdamu v rámci projektu RUGGEDISED v oblasti prenosu energie medzi budovami.

4.3 PREDPOKLADY

Účastníci „City Lab – mestského laboratória“ identifikovali niekoľko predpokladov:

- neustále investície do budovania kapacít pre mestá, najmä pre malé a stredné, zostávajú prioritou v oblasti integrovaných prístupov, ale aj pri riešení klimateckej núdze,
- priestor na experimentovanie, inovovanie a zväčšovanie počtu riešení, ktoré sa týkajú klimateckej núdze, zostane životne dôležitý v novom programovom období,
- tvorba a zdieľanie vedeckých dôkazov a súvisiacich údajov, ktoré umožnia každému mestu stanoviť si ciele s nulovými emisiami uhlíka – s podporou Európskej komisie, výskumnej komunity a členských štátov,
- kľúčoví aktéri (Európska komisia, členské štáty, Európska investičná banka, zástupcovia miest) by mali preskúmať obmedzenia dlhodobých investičných mechanizmov týkajúcich sa adaptácie na zmenu klímy,
- jasné platformy sú potrebné na zdieľanie príbehov riešení v mestách a na zabezpečenie toho, aby efektívne postupy boli komunikované, zrozumiteľné a replikované čo v najširšej miere,
- efektívne politické vedenie ako kľúčový faktor všetkých úrovní vlády.

4.4 NASLEDUJÚCE KROKY

Toto „City Lab – mestské laboratórium“ ukázalo, že už existujú plány, ktoré je možné znova implementovať v iných mestách. URBACT Knowledge Hub bude naďalej podporovať mestá pri prispôbovaní a rozširovaní týchto príkladov prostredníctvom tematických sietí operačného programu URBACT a ďalších aktivít.

Táto skúsenosť sa využije na doladenie kľúčových posolstiev, ktoré vzišli v Bruseli a týkajú sa princípu udržateľnosti, a premietne sa do revízie Lipskej charty.



Nasledujúce URBACT“
City Lab - mestské laboratórium“
preskúma princíp integrovaného
a udržateľného mestského rozvoja

24-25 OKTÓBER 2019, VARŠAVA

Integrovaný prístup

29-30 JANUÁR 2020, PORTO

Vyvážený územný rozvoj

JAR 2020, BERLÍN

Fáza zdieľania, odporúčania pre prax
a kľúčové výstupy pre Novú Lipsku chartu

Za dekádu, ktorá uplynula od prijatia Lipskej charty, v ktorej sa zdôraznili princípy integrovaného a participatívneho rozvoja miest, sa mestá snažili tieto prístupy úplne pochopiť a uplatňovať.

Tento dokument je druhým zo série, ktorý sa zaoberá tým, čo mestá chápu pod pojmom „udržateľnosť“ a ako ju uplatňujú.

Sekretariat OP URBACT:

communication@urbact.eu

Kontaktujte jedného z členov tímu:

<http://urbact.eu/secretariat>

Obráťte sa na Vaše Národné kontaktné miesto:

www.urbact.eu/urbact-slovenska-republika

URBACT umožňuje mestám spolupracovať na vývoji udržateľných riešení hlavných mestských výziev prostredníctvom vytvárania sietí, výmeny poznatkov a budovania kapacít odborníkov z mestskej praxe. Od roku 2002 ho financuje Európsky fond regionálneho rozvoja a partnerské a členské štáty EÚ.

 URBACT

 @URBACT

 URBACT

Všetky podrobnosti:

www.urbact.eu

